

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «[...]έπεσαν οι παραδοσιακοί φραγμοί που χώριζαν την Ευρώπη από την Ασία.»
- «[...]ο μεγάλος σοφός Ερατοσθένης επέκρινε... χώριζαν τους ανθρώπους σε Έλληνες και Βαρβάρους...»
- «[...]ζητούσε να τους διακρίνουν μάλλον σύμφωνα με τον τρόπο του Αλέξανδρου, δηλαδή σύμφωνα με τις ηθικές και πνευματικές τους ιδιότητες σε καλούς και σε κακούς[...]

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Το έργο του Μ. Αλεξάνδρου], μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Σε ό,τι αφορά την πολιτική του δράση... για κάθε λαό.[...]

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να καταδεικνύει το πνεύμα του κοσμοπολιτισμού που επικράτησε στα ελληνιστικά βασίλεια της Ανατολής.

3.β. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής, να αξιοποιήσουν τις πληροφορίες ότι:

- «Η ελληνική γλώσσα αποτέλεσε το όχημα αυτού του μοναδικού κοσμοπολίτικου πολιτισμού.»
- «Την ίδια εποχή, οι Εβραίοι της Διασποράς υιοθέτησαν σχεδόν αμέσως τα ελληνικά, έτσι ώστε, ήδη από τον 3ο αιώνα, οι Εβραίοι της Αλεξάνδρειας υποχρεώθηκαν να μεταφράσουν τη Βίβλο στα ελληνικά, γιατί κατά τη Θεία Λειτουργία, οι κοινότητες δεν την καταλάβαιναν πλέον αρκετά στην πρωτότυπη γλώσσα.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Ο ελληνιστικός πολιτισμός, Η γλώσσα] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Η οικουμενικότητα του ελληνιστικού πολιτισμού... αυτή τη γλώσσα.[...]

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να αποτυπώνει τον τρόπο σχηματισμού και τον ρόλο που διαδραμάτισε η Κοινή Ελληνική (ή Κοινή) στη διάδοση του ελληνιστικού πολιτισμού.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από το κείμενο που σας δίνεται, να παρουσιάσετε:

α. τις αρχές που διέπουν τις κοινωνίες των ελληνιστικών χρόνων. (μονάδες 12)

β. τον τρόπο διαμόρφωσης της ελληνιστικής κοινής (γλώσσας) και τον ρόλο που διαδραμάτισε στη μετάδοση των αρχών που διέπουν τις κοινωνίες των ελληνιστικών χρόνων. (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Σ' αυτές τις [ενν. ελληνιστικές] πόλεις έπεσαν οι παραδοσιακοί φραγμοί που χώριζαν την Ευρώπη από την Ασία. Έτσι, εκατό χρόνια περίπου μετά τον Αλέξανδρο, ο μεγάλος σοφός Ερατοσθένης επέκρινε¹, αυτούς που, ακολουθώντας τον Αριστοτέλη, χώριζαν τους ανθρώπους σε Έλληνες και Βαρβάρους και ζητούσε να τους διακρίνουν μάλλον σύμφωνα με τον τρόπο του Αλέξανδρου, δηλαδή σύμφωνα με τις ηθικές και πνευματικές τους ιδιότητες σε καλούς και σε κακούς, γιατί, όπως έλεγε, «ακόμα και ανάμεσα στους Έλληνες βρίσκονται πολλοί κακοί άνθρωποι, ενώ ανάμεσα στους Βαρβάρους υπάρχουν άνθρωποι με υψηλό πολιτισμό, όπως οι Ινδοί και οι Άριοι (Ιρανοί). [...] Η ελληνική γλώσσα αποτέλεσε το όχημα αυτού του μοναδικού κοσμοπολίτικου πολιτισμού. [...] Την ίδια εποχή, οι Εβραίοι της Διασποράς υιοθέτησαν σχεδόν αμέσως τα ελληνικά, έτσι ώστε, ήδη από τον 3ο αιώνα, οι Εβραίοι της Αλεξάνδρειας υποχρεώθηκαν να μεταφράσουν τη Βίβλο στα ελληνικά, γιατί κατά τη Θεία Λειτουργία, οι κοινότητες δεν την καταλάβαιναν πλέον αρκετά στην πρωτότυπη γλώσσα.

Παπαϊωάννου, Κ., *Τέχνη και Πολιτισμός στην Αρχαία Ελλάδα*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα 1998, σσ. 320-321.

¹ Ασκούσε κριτική.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση του κειμένου, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «Οι περισσότεροι Αθηναίοι μέτοικοι ήταν Έλληνες, μα βρίσκουμε ανάμεσά τους και Φοίνικες, Φρύγες, Αιγυπτίους, ακόμη και Άραβες.»
- «[...]ήταν πολλοί οι μέτοικοι. Ήταν περίπου οι μισοί από τους «Αθηναίους πολίτες», δηλαδή ήταν γύρω στις είκοσι χιλιάδες.»
- «Είχαν όλες σχεδόν τις οικονομικές υποχρεώσεις των πολιτών, κυρίως τις λειτουργίες[...]
- «Οι μέτοικοι πλήρωναν επίσης έναν ειδικό φόρο, για να πούμε την αλήθεια πολύ μικρό, το μετοίκιον.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480 - 323 π.Χ.), Η εποχή του Περικλή] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Την εποχή του... αν είχαν εισοδήματα.[...]

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να καταδεικνύει την έννοια «μέτοικος» και τη συνεισφορά του στην αθηναϊκή οικονομία της εποχής του Περικλή.

3.β. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση του κειμένου, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «Είχαν όλες σχεδόν τις οικονομικές υποχρεώσεις των πολιτών, κυρίως τις λειτουργίες, παραδείγματος χάρη τη χορηγία για τη γιορτή των Αθηναίων.»
- «Όποιος οριζόταν από τον επώνυμο άρχοντα γι' αυτή τη λειτουργία ήταν υποχρεωμένος να συντηρήσει, να πληρώσει τα έξοδα για τη διδασκαλία ενός χορού για τις δραματικές παραστάσεις που θα δίνονταν στη γιορτή αυτή.»
- «Οι μέτοικοι ήταν απαλλαγμένοι από την τριηραρχία, γιατί αυτός που υποχρεωνόταν να την αναλάβει θα κυβερνούσε ένα πολεμικό πλοίο.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480 - 323 π.Χ.), Η εποχή του Περικλή], μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Βασική πηγή εσόδων... εξοπλισμού μιας τριήρους.[...]

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από το κείμενο που σας δίνεται, να παρουσιάσετε:

α. τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κοινωνικής κατηγορίας των μετοίκων στην Αθήνα την εποχή του Περικλή. (μονάδες 15)

β. την εμπλοκή των μετοίκων στις λειτουργίες της χορηγίας και της τριηραρχίας κατά την ίδια ιστορική περίοδο. (μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Οι περισσότεροι Αθηναίοι μέτοικοι ήταν Έλληνες, μα βρίσκουμε ανάμεσά τους και Φοίνικες, Φρύγες, Αιγυπτίους, ακόμη και Άραβες. Στην Αθήνα τον πέμπτο αιώνα π.Χ. ήταν πολλοί οι μέτοικοι. Ήταν περίπου οι μισοί από τους «Αθηναίους πολίτες», δηλαδή ήταν γύρω στις είκοσι χιλιάδες. Είχαν όλες σχεδόν τις οικονομικές υποχρεώσεις των πολιτών, κυρίως τις λειτουργίες, παραδείγματος χάρη τη χορηγία για τη γιορτή των Ληναίων. Όποιος οριζόταν από τον επώνυμο άρχοντα γι' αυτή τη λειτουργία ήταν υποχρεωμένος να συντηρήσει, να πληρώσει τα έξοδα για τη διδασκαλία ενός χορού για τις δραματικές παραστάσεις που θα δίνονταν στη γιορτή αυτή. Οι μέτοικοι ήταν απαλλαγμένοι από την τριηραρχία, γιατί αυτός που υποχρεωνόταν να την αναλάβει θα κυβερνούσε ένα πολεμικό πλοίο. Οι μέτοικοι πλήρωναν επίσης έναν ειδικό φόρο, για να πούμε την αλήθεια πολύ μικρό, το μετοίκιον.

Flaceliere, R., *Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων*, μτφρ. Γ. Βανδάρου, Παπαδήμας, Αθήνα 1991, σσ. 59-60.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «Το τέλος του Πελοποννησιακού Πολέμου έκανε φανερή τη μεγάλη κρίση σε όλους τους τομείς της πολιτειακής, οικονομικής και της κοινωνικής του ζωής.»
- «Χιλιάδες άνθρωποι έμειναν χωρίς πόρους ζωής και όλοι αισθάνονταν σαν εφιάλτη την έλλειψη δικαιοσύνης.»
- «[...]συμπτώματα της βαριάς νόσου που κατέτρυχε τον οργανισμό του ελληνικού κράτους, την πόλη.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Ο Πελοποννησιακός πόλεμος (431-404 π.Χ.)] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Ο Πελοποννησιακός πόλεμος ήταν εξοντωτικός... η αναγνώριση της Σπαρτιατικής ηγεμονίας από τις ελληνικές πόλεις (404 π.Χ.).[...]»

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να καταδεικνύει τη γενικότερη κρίση (πολιτειακή, οικονομική, ηθική) μετά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου και τις συνθήκες ανάδειξης της Σπαρτιατικής ηγεμονίας.

3.β. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «Για την ιστορία των Ελλήνων η ειρήνη του «Βασιλέως» αντιπροσωπεύει μια από τις πιο ταπεινές στιγμές της έσχατης παρακμής.»
- «Χρησιμοποιώντας η Περσία [...] το αξίωμα της αυτονομίας των διαφόρων μεμονωμένων πόλεων, για να κατακερματίσει την Ελλάδα σε αδύναμα κρατίδια [...] η μεγάλη δύναμη της Ανατολής κατόρθωσε επί τέλους να θέσει το πόδι της πάνω στον αυχένα του Ελληνισμού.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Η κρίση της πόλης-κράτους] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Με τη Βασίλειο, γνωστή και ως Ανταλκίδειο ειρήνη... όργανα της περσικής πολιτικής.[...]»

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να αποτυπώνει τους επαχθείς όρους της συνθήκης και την ανάμειξη της περσικής πολιτικής στα εσωτερικά θέματα του ελληνικού κόσμου.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από το κείμενο που σας δίνεται, να παρουσιάσετε:

α. τις συνέπειες του Πελοποννησιακού πολέμου για τις ελληνικές πόλεις που ενεπλάκησαν σε αυτόν. (μονάδες 12)

β. τα βασικά σημεία και τις συνέπειες της Ανταλκιδείου ειρήνης (386 π.Χ.). (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Το τέλος του Πελοποννησιακού Πολέμου έκανε φανερή τη μεγάλη κρίση από την οποία χειμαζόταν ο ελληνικός κόσμος σε όλους τους τομείς της πολιτειακής, οικονομικής και της κοινωνικής του ζωής. [...] Χιλιάδες άνθρωποι έμειναν χωρίς πόρους ζωής και όλοι αισθάνονταν σαν εφιάλη την έλλειψη δικαιοσύνης. [...] Τούτα όλα τα φαινόμενα δεν ήσαν παρά συμπτώματα της βαριάς νόσου που κατέτρυχε τον οργανισμό του ελληνικού κράτους, την πόλη. [...] Για την ιστορία των Ελλήνων η ειρήνη του «Βασιλέως» αντιπροσωπεύει μια από τις πιο ταπεινές στιγμές της έσχατης παρακμής. Χρησιμοποιώντας η Περσία το αξίωμα εκείνο που αποτελούσε το Α και το Ω της πολιτειακής ζωής των Ελλήνων, το αξίωμα της αυτονομίας των διαφόρων μεμονωμένων πόλεων, για να κατακερματίσει την Ελλάδα σε αδύναμα κρατίδια, και επιβάλλοντας την παρουσία του μεγάλου βασιλέως ως εγγύηση της κατάστασης αυτής, η μεγάλη δύναμη της Ανατολής κατόρθωσε επί τέλους να θέσει το πόδι της πάνω στον αυχένα του Ελληνισμού.

Bengtson, H., *Ιστορία της αρχαίας Ελλάδος*, μτφρ. Ανδρέα Γαβρίλη, Μέλισσα, Αθήνα 1991, σσ. 218, 231.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Στο δοθέν κείμενο γίνεται αναφορά σε ορισμένες από τις μεταρρυθμίσεις (πολιτειακές, κοινωνικές, οικονομικές) που συνέβαλαν στην ενίσχυση του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Αθήνα των κλασικών χρόνων.

Οι μαθητές/-τριες καλούνται με βάση το πρώτο ερώτημα να αναζητήσουν στο κείμενο την αναφορά στις πολιτειακές μεταρρυθμίσεις που «ενίσχυσαν το δημοκρατικό πολίτευμα» και οι οποίες αφορούν στην ενίσχυση του θεσμού της Βουλής των πεντακοσίων και της Ηλιαίας, ως αποτέλεσμα των πολιτειακών μεταρρυθμίσεων του Εφιάλτη (πρβλ.: «Η Βουλή των πεντακοσίων και η Ηλιαία, των οποίων οι δικαιοδοσίες αυξήθηκαν με τις μεταρρυθμίσεις του Εφιάλτη»).

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Η συμμαχία της Δήλου-Αθηναϊκή ηγεμονία] μπορεί να αξιοποιηθεί η αναφορά:

- «[...]Στην Αθήνα την περίοδο αυτή συνέβησαν πολιτικές ανακατατάξεις. Οι δημοκρατικοί επικράτησαν με αρχηγό τον Εφιάλτη και περιόρισαν τις δραστηριότητες των αριστοκρατικών.[...]»

3.β. Οι μαθητές/τριες αναμένεται να εντοπίσουν στο κείμενο τις αναφορές σχετικά με :

- την κλήρωση των αρχόντων
- τη δυνατότητα πρόσβασης ενός μεγαλύτερου αριθμού πολιτών στα αξιώματα
- τον θεσμό της μισθοφοράς

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Η εποχή του Περικλή] μπορούν να αξιοποιηθούν οι εξής αναφορές:

- «[...]Η ενίσχυση του δημοκρατικού πολιτεύματος επιτεύχθηκε με την καθιέρωση της χρηματικής αποζημίωσης για τους κληρωτούς άρχοντες, τους βουλευτές και τους λαϊκούς δικαστές.[...]»
- «[...]Τούτο το μέτρο... έπρεπε να συμμετέχουν στη διοίκηση του κράτους.[...]»

Από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής και βασιζόμενοι/-ες σε όσα γνωρίζουν από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου, οι μαθητές/-τριες αναμένεται να εστιάσουν στον θεσμό της μισθοφοράς, δηλαδή στην καθιέρωση της χρηματικής αποζημίωσης για τους κληρωτούς άρχοντες που εισήγαγε ο Περικλής με στόχο την ενίσχυση των λαϊκών στρωμάτων και την παροχή κινήτρου για συμμετοχή περισσότερων στη διοίκηση του κράτους (δηλαδή τη διεύρυνση του σώματος των πολιτικά ενεργών πολιτών) και κατά

συνέπεια στην ενίσχυση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Για την τεκμηρίωσή τους, οι μαθητές/τριες μπορούν να αξιοποιήσουν στοιχεία του αποσπάσματος:

- «Οι άποροι όμως δεν επιζητούσαν τα αξιώματα γιατί η οικονομική τους κατάσταση δεν επέτρεπε να παραμελούν τις βιοτικές τους ασχολίες. Προς θεραπεία αυτής της κατάστασης εισάγεται η μισθοφορά. Αρχικά έπαιρναν μισθό τα μέλη της Ηλιαίας (ηλιαστικός) [...], αργότερα και τα μέλη της βουλής (βουλευτικός) [...], φαίνεται μάλιστα πως πριν από το θάνατο του Περικλή το μέτρο επεκτάθηκε σε όλους τους κληρωτούς άρχοντες.»

Σημ.: Ενδεχόμενη επιλογή, εκ μέρους των μαθητών/-τριών, κάποιου άλλου από τα αναφερόμενα στο κείμενο μέτρου (π.χ. κλήρωση αρχόντων, αύξηση του αριθμού των εκλόγιμων στα αξιώματα πολιτών) είναι δεκτή, με την προϋπόθεση σχετικής τεκμηρίωσης.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Ποιες είναι οι μεταρρυθμίσεις που ενίσχυσαν το δημοκρατικό πολίτευμα και σε ποιον αποδίδονται; (μονάδες 12)

β. Ποιο από τα αναφερόμενα μέτρα θεωρείτε ότι συνέβαλε περισσότερο στην ενίσχυση του δημοκρατικού πολιτεύματος και γιατί; (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Μετά τη δολοφονία του Εφιάλτη αρχηγός των δημοκρατικών αναδεικνύεται ο Περικλής και εισηγείται μέτρα που ενισχύουν τη δημοκρατική λειτουργία του πολιτεύματος. Η Βουλή των πεντακοσίων και η Ηλιαία, των οποίων οι δικαιοδοσίες αυξήθηκαν με τις μεταρρυθμίσεις του Εφιάλτη, είναι αρχές κληρωτές προσιτές σε όσους έχουν αποκτήσει το δικαίωμα του πολίτη με τις μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη, οι οποίοι και συναπαρτίζουν την εκκλησία του δήμου. Η ανάδειξη των αρχόντων με κλήρο, γνώρισμα δημοκρατικό, είχε εισαχθεί το 487 π.Χ. Οι άποροι όμως δεν επιζητούσαν τα αξιώματα γιατί η οικονομική τους κατάσταση δεν επέτρεπε να παραμελούν τις βιοτικές τους ασχολίες. Προς θεραπεία αυτής της κατάστασης εισάγεται η μισθοφορά. Αρχικά έπαιρναν μισθό τα μέλη της Ηλιαίας (ηλιαστικός) [...], αργότερα και τα μέλη της βουλής (βουλευτικός) [...], φαίνεται μάλιστα πως πριν από το θάνατο του Περικλή το μέτρο επεκτάθηκε σε όλους τους κληρωτούς άρχοντες.

Ραμού-Χαψιάδη, Α., *Σωτήρες της Ελλάδος (Ηρόδ. VII. 139.5)· Ναυκράτορες (Θουκ. V 97,109, VI. 18.5)*, Καρδαμίτσα, Αθήνα 1994, σσ. 26-27.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Η απάντηση στο ερώτημα απαιτεί τη συγκριτική ανάγνωση δύο διαφορετικών τύπων ιστορικής πηγής, εικονιζόμενου αντικειμένου (**ΕΙΚΟΝΑ**) και γραπτού παραθέματος (**ΚΕΙΜΕΝΟ**).

3.α. Οι μαθητές/-τριες αναμένεται να αναδείξουν τον συγκεντρωτικό χαρακτήρα της οικονομικής πολιτικής του Μ. Αλεξάνδρου εστιάζοντας στα εξής:

Από την **ΕΙΚΟΝΑ**:

- τα πρόσωπα, τις επιγραφές και τα σύμβολα στα νομίσματα
- το μέταλλο των νομισμάτων
- τις πόλεις στις οποίες έγινε η κοπή των νομισμάτων

Από το **ΚΕΙΜΕΝΟ**:

- « Όλοι οι κατά τόπους αρμόδιοι υπάγονταν σε έναν γενικό θησαυροφύλακα.»
- «[...]διευκόλυνε και την χάραξη μιας ενιαίας νομισματικής πολιτικής.»
- «[...]καθιερώνεται ένα ενιαίο νόμισμα, ενιαίο σε μια πολύ μεγάλη περιοχή του κόσμου.»

Επίσης, αναμένεται να αξιοποιήσουν την αξιολογική κρίση: «Στο σημείο τούτο, όπως και σε πολλά άλλα, ο Αλέξανδρος πρόλαβε την Ρώμη.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Η Αρχαία Ελλάδα από το 1100 ως το 323 π.Χ., Κλασική Εποχή (480-323 π.Χ.), Το έργο του Μ. Αλεξάνδρου] μπορεί να αξιοποιηθεί το απόσπασμα:

- «[...]Στον οικονομικό τομέα: Δημιούργησε τη φορολογική περιφέρεια [...] μεταβάλλονταν σε χρυσό νόμισμα [...] ενιαίο νομισματικό σύστημα στην αυτοκρατορία.[...]»

3.β. Οι επιπλέον ιστορικές πληροφορίες που αντλούμε από τις λεπτομέρειες και τα σύμβολα των νομισμάτων (βλ. Εικόνα και πληροφορίες που τη συνοδεύουν) επιτρέπουν στους/στις μαθητές/-τριες να αξιοποιήσουν μέσω του οπτικού γραμματισμού την κριτική τους σκέψη, σχολιάζοντας τα πρόσωπα, τις επιγραφές και τα σύμβολα.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τις ιστορικές πηγές που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

α. στον τρόπο με τον οποίο προώθησε το σύστημα της νομισματικής οικονομίας ο Μ. Αλέξανδρος. (μονάδες 15)

β. στις επιπλέον πληροφορίες που αντλούμε από τις λεπτομέρειες και τα σύμβολα των νομισμάτων. (μονάδες 15)

Μονάδες 25

ΕΙΚΟΝΑ

Χρυσός στατήρας του Μ. Αλεξάνδρου, 323 π.Χ., κοπής Μέμφιδος (Αίγυπτος). Κεφαλή της Αθηνάς κοιτάζοντας προς τα δεξιά και φορώντας κορινθιακό κράνος διακοσμημένο με γρύπα και επιγραφή «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ». Απεικόνιση φτερωτής Νίκης που κρατά στεφάνη και στυλίδα, με κηρύκειο κάτω από το δεξί φτερό.

Classical Numismatic Group, Inc. <http://www.cngcoins.com> Αρχαιολογικό Μουσείο Αμφίπολης

ΚΕΙΜΕΝΟ

Συγκεντρωτική ήταν, λοιπόν, η οργάνωση των «δημοσιονομικών» λειτουργιών και υπηρεσιών του Αλεξάνδρου. Όλοι οι κατά τόπους αρμόδιοι υπάγονταν σε έναν γενικό θησαυροφύλακα. Η συγκεντρωτική αυτή οργάνωση διευκόλυνε και την χάραξη μιας ενιαίας νομισματικής πολιτικής. Και τούτο είναι βαρυσήμαντο. Για πρώτη φορά στην ιστορία βλέπουμε να καθιερώνεται ένα ενιαίο νόμισμα, ενιαίο σε μια πολύ μεγάλη περιοχή του κόσμου. Στο σημείο τούτο, όπως και σε πολλά άλλα, ο Αλέξανδρος πρόλαβε τη Ρώμη.

Κανελλόπουλος, Π., «Η δημοσιονομική πολιτική του Αλεξάνδρου», *ΙΕΕ*, τόμ. Δ, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1977, σ. 223.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Για την απάντηση στο πρώτο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «[...]ήδη από τη δεκαετία του 450 π.Χ. είχε αρχίσει να γίνεται όλο και πιο σαφές ότι η αντιπερσική συνομοσπονδία μετατρέποταν σε αθηναϊκή αυτοκρατορία[...]
- «Το 454 π.Χ. στην Αθήνα.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.)] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Επιβλήθηκε δυναμικά μεταβάλλοντας τη συμμαχία σε ηγεμονία ... στην Ακρόπολη των Αθηνών (454 π.Χ.).[...]

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να παρουσιάζει τα γεγονότα που επιβεβαιώνουν τη σταδιακή μεταβολή του χαρακτήρα της Α' Αθηναϊκής συμμαχίας και τη μεταστροφή της σε ηγεμονία.

3.β. Για την απάντηση στο δεύτερο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «Μετά από αυτό, δεν μαθαίνουμε για κάποια άλλη συνέλευση της συμμαχίας, θεσμού που είχε οπωσδήποτε εκφυλιστεί σε απλή σφραγίδα επικύρωσης πολιτικών αποφάσεων που παίρνονταν στην Αθήνα.»
- «Ο δηλωμένος στόχος της συμμαχίας, η συγκράτηση της Περσίας, έμοιαζε να έχει επιτευχθεί. Όμως, οι υποχρεωτικές ετήσιες εισφορές των κρατών-μελών στο ταμείο της συμμαχίας σύντομα ξανάρχισαν.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.)] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Τη συμμαχία οι Αθηναίοι τη χρησιμοποίησαν ως μέσο επικράτησης και κυριαρχίας... και ως μέσο επιβολής της κυριαρχίας τους στους ίδιους τους συμμάχους[...]
- «[...]Η μεταβολή αυτή... ουσιαστικά εκδηλώθηκε με ένοπλες επεμβάσεις... διαθέσεις αποχώρησης από τη συμμαχία.[...]

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η Αθήνα, μετά

το 454 π.Χ. (οπότε μεταφέρεται το συμμαχικό ταμείο από τη Δήλο στην Ακρόπολη των Αθηνών) αλλάζει συμπεριφορά και χρησιμοποιεί τη συμμαχία προς εξυπηρέτηση των δικών της συμφερόντων: αλλαγή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο πλαίσιο των συνελεύσεων, όπου πλέον κυρίαρχο ρόλο έχει η Αθήνα, εξακολούθηση της «υποχρεωτικής» καταβολής φόρου από την πλευρά των συμμάχων, ενώ πλέον έχει πάψει να υφίσταται ο αντικειμενικός λόγος της εισφοράς (συγκρότηση και συντήρηση συμμαχικού στόχου για την απόκρουση των Περσών: αρχικός στόχος της συμμαχίας).

Θετικά μπορεί να εκτιμηθεί ο εντοπισμός και κριτικός σχολιασμός, εκ μέρους των μαθητών/-τριών, της αντίθεσης που προκύπτει ανάμεσα στον αρχικό (δηλωμένο) στόχο της συμμαχίας και στην αλλαγή της συμπεριφοράς των Αθηναίων απέναντι στους συμμάχους τους, γεγονός που επιβεβαιώνει όχι απλώς τη μεταστροφή της συμμαχίας σε ηγεμονία («αυτοκρατορία») αλλά υποδεικνύει και τον «τυραννικό» χαρακτήρα που αυτή πλέον λαμβάνει.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Το παρακάτω κείμενο αναφέρεται στη μεταστροφή της Α΄ Αθηναϊκής συμμαχίας σε ηγεμονία («αθηναϊκή αυτοκρατορία»). Με βάση το δεδομένο αυτό και αντλώντας τις απαραίτητες πληροφορίες από το κείμενο που σας δίνεται, να αναφερθείτε:

α. στα γεγονότα που επιβεβαιώνουν την αλλαγή αυτή ως προς τον χαρακτήρα της συμμαχίας. (μονάδες 10)

β. στον τρόπο με το οποίο χρησιμοποιήθηκε η συμμαχία από τους Αθηναίους μετά το 454 π.Χ. καθώς και στην αντίθεση που εμφανίζει η συμπεριφορά τους σε σύγκριση με τον αναφερόμενο ως στόχο της συμμαχίας. (μονάδες 15)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο μεταξύ ήδη από τη δεκαετία του 450 π.Χ. είχε αρχίσει να γίνεται όλο και πιο σαφές ότι η αντιπερσική συνομοσπονδία μετατρέποταν σε αθηναϊκή αυτοκρατορία. Το 454 π.Χ., ύστερα από ένα μεγάλο πλήγμα, όπου μια αθηναϊκή εκστρατευτική δύναμη χάθηκε κοντά στις ακτές της Αιγύπτου, το ταμείο της Δηλιακής συμμαχίας μεταφέρθηκε από τη Δήλο στην Αθήνα. Μετά από αυτό, δεν μαθαίνουμε για κάποια άλλη συνάντηση της συνέλευση της συμμαχίας, θεσμού που είχε οπωσδήποτε εκφυλιστεί¹ σε απλή σφραγίδα επικύρωσης πολιτικών αποφάσεων που παίρνονταν στην Αθήνα. [...] Ο δηλωμένος στόχος της συμμαχίας, η συγκράτηση της Περσίας, έμοιαζε να έχει επιτευχθεί. Όμως οι υποχρεωτικές ετήσιες εισφορές των κρατών-μελών στο ταμείο της συμμαχίας σύντομα ξανάρχισαν. Το ερώτημα δεν ήταν πια αν η συμμαχία είχε μετατραπεί σε αθηναϊκή αυτοκρατορία, αλλά τι είδους αυτοκρατορία ήταν αυτή.

Ober, J., *Η άνοδος και η πτώση της κλασικής Ελλάδας*, μτφρ. Μ. Λαλιώτης, Δώμα, Αθήνα 2020, σσ. 342-343.

¹ Είχε αλλοιωθεί, είχε χάσει το πραγματικό του νόημα και σκοπό.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση του παραθέματος, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «[...]δεν περιφρόνησε, αντίθετα ανέδειξε ικανούς διοικητές από άλλα κράτη ... δε δίστασε να τοποθετήσει Πέρσες και άλλους σε υπεύθυνες θέσεις.»
- «[...]καθώς βλέπουμε στις μάχες τους επιμέρους διοικητές, έχοντες σαφείς εντολές από τον Αλέξανδρο, να έχουν την ορθή (και ταχύτατη) κρίση να αντιδρούν στην απότομη αλλαγή των συνθηκών, χωρίς να απασχολούν τη γενική διοίκηση.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Το έργο του Μ. Αλεξάνδρου] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Στο στρατιωτικό τομέα ... στις πολιορκίες των πόλεων.[...]»

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να καταδεικνύει τη στρατιωτική ιδιοφυΐα και τη δεξιότητα της προσαρμογής στις εκάστοτε περιστάσεις που είχε ο Μ. Αλέξανδρος.

3.β. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση του παραθέματος, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «[...]υπήρχε για πρώτη φορά στην Ιστορία και οργανωμένη «επιστημονική ομάδα» σοφών και εμπειρογνομόνων. Οργανωμένη από τον Αριστοτέλη, με σαφή εντολή να συλλέξει Γνώση, πληροφορίες για τα πάντα και να καταγράψει κάθε ανακάλυψη.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Το έργο του Μ. Αλεξάνδρου] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Τέλος στον πολιτιστικό ... όργανα της ένοπλης εξερεύνησης.[...]»

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να αποτυπώνει την πρωτοτυπία της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου, αφού, ακολουθώντας τις προτροπές του δασκάλου του, Αριστοτέλη, συνδύασε την εκστρατεία με την εξερεύνηση, δίνοντας επιπλέον στις στρατιωτικές επιχειρήσεις της Ανατολής επιστημονική διάσταση.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Αντλώντας πληροφορίες από το παρακάτω κείμενο και βασιζόμενοι στις γνώσεις σας, να παρουσιάσετε:

α. τις στρατιωτικές τακτικές επιλογές του Μ. Αλεξάνδρου κατά την εκστρατεία του στην Ανατολή. (μονάδες 13)

β. την επιστημονική διάσταση της εκστρατείας αυτής. (μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Αλέξανδρος δεν περιφρόνησε, αντίθετα ανέδειξε ικανούς διοικητές από άλλα κράτη (ο Νέαρχος που ανέλαβε τον στόλο είναι ίσως το γνωστότερο παράδειγμα), ενώ αργότερα δεν δίστασε να τοποθετήσει Πέρσες σε υπεύθυνες θέσεις. [...] Γενικότερα, στην Αρχαιότητα δεν ήταν εύκολο να αποστέλλονται διαταγές από το ένα σημείο της μάχης στο άλλο και δεν ήταν σπάνια η παρανόησή τους. [...] Ο μακεδονικός στρατός κατάφερε να απαλλαγεί σε κάποιο βαθμό από το πρόβλημα αυτό, καθώς βλέπουμε τους επιμέρους διοικητές, έχοντας σαφείς εντολές από τον Αλέξανδρο, να έχουν στις μάχες την ορθή (και ταχύτατη) κρίση ώστε να αντιδρούν στην απότομη αλλαγή των συνθηκών, χωρίς να απασχολούν τη γενική διοίκηση. Όταν ξεκίνησε για την Ανατολή [ο Αλέξανδρος], ανάμεσα στους λιγοστούς - συγκριτικά, με το εγχείρημά του- στρατιώτες, υπήρχε για πρώτη φορά στην Ιστορία και οργανωμένη «επιστημονική ομάδα» σοφών και εμπειρογνομόνων, οργανωμένη από τον Αριστοτέλη, με σαφή εντολή να συλλέξει πληροφορίες για τα πάντα και να καταγράψει κάθε ανακάλυψη.

Τσιγαρίδας, Ν., «Στρατηγική, τεχνικές μάχης και νέα όπλα» & Κώνστας, Χρ., «Το εξερευνητικό έργο του Μεγάλου Αλεξάνδρου», στο Χατζηδάκης, Γ. κ.ά., *Ο άγνωστος Μέγας Αλέξανδρος*, Αρχέτυπο, Αθήνα 2004, σσ. 91, 92, 107 (διασκευή).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση του παραθέματος, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «Ο οποιοσδήποτε κατακτητής μιας ξένης φυλής βρίσκεται σε σοβαρή αμηχανία ... ο Αλέξανδρος δεν υιοθέτησε τη δεύτερη μέθοδο.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Το έργο του Μ. Αλεξάνδρου] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Σε ό, τι αφορά την πολιτική του δράση ... διοικητική παράδοση.[...]»

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να καταδεικνύει την πολιτική ιδιοφυΐα και τη δεξιότητα της προσαρμογής στις περιστάσεις που διέθετε ο Μ. Αλέξανδρος. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές/-ήτριες αναμένεται να αναφερθούν στον σεβασμό τον οποίο επέδειξε ο Μ. Αλέξανδρος απέναντι στα ήθη των νέων υπηκόων του, τακτική που εντάσσεται στην πολιτική της ανάμειξης του ελληνικού με το ασιατικό στοιχείο κάτω από μία ισχυρή διοίκηση, την οποία ακολούθησε απέναντι στους κατακτημένους λαούς της Ανατολής.

3.β. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση του παραθέματος, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «Είχε φτάσει η καίρια στιγμή... τις προκαταλήψεις τους.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Το έργο του Μ. Αλεξάνδρου] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Τέλος, στον πολιτιστικό... όργανα της ένοπλης εξερεύνησης.[...]»

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να αποτυπώνει την πρωτοτυπία της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου, καθώς συνδύασε το στρατιωτικό σκέλος με το πολιτιστικό, ώστε η εκστρατεία του να χαρακτηριστεί ως ένοπλη εξερεύνηση. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές/-ήτριες αναμένεται να αναφερθούν στη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού όχι μέσω της επιβολής, αλλά μέσω του της υιοθέτησης των συνηθειών των κατακτημένων λαών, στο πλαίσιο μιας τακτικής συγκερασμού πολιτιστικών στοιχείων.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Βασιζόμενοι/-ες στις γνώσεις σας αναφορικά με το έργο του Μ. Αλεξάνδρου και αντλώντας πληροφορίες από το κείμενο που σας δίνεται, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Ποια πολιτική ακολούθησε ο Μ. Αλέξανδρος απέναντι στους νέους υπηκόους του που κατοικούσαν στα εδάφη της Ανατολής; (μονάδες 13)

β. Με ποιον τρόπο επιχείρησε να διασώσει τον ελληνικό πολιτισμό στην Ανατολή; (μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Στην (πόλη) Ζαρίασπα ο Βήσσος¹ δικάστηκε τυπικά για τον φόνο του Δαρείου και καταδικάστηκε να σταλεί με κομμένα αυτιά και μύτη στα Εκβάτανα για να σταυρωθεί. Οι Έλληνες, όπως κι εμείς, θεωρούσαν τον ακρωτηριασμό βάρβαρη τιμωρία, και δεν ήταν ευχάριστη για τον Αλέξανδρο η αποδοχή της. [...] Ο οποιοσδήποτε κατακτητής μιας ξένης φυλής βρίσκεται σε σοβαρή αμηχανία. Πρέπει να προδώσει τα ιδανικά του και να εγκαταλείψει τις πεποιθήσεις του, παραδεχόμενος τα ξενότροπα έθιμα σε βάρος των δικών του; Ή θα πρέπει, όντας σκληροτράχηλος και πιστός στις αρχές του δικού του πολιτισμού, να αποκοπεί από τους νέους υπηκόους του; [...] Ο Αλέξανδρος δεν υιοθέτησε τη δεύτερη μέθοδο. Είχε φτάσει η καίρια στιγμή να διασώσει τον ελληνικό πολιτισμό στην Ανατολή. Πρόβλεψε όμως ότι αυτό δεν θα μπορούσε να γίνει από έναν ξένο, έναν Έλληνα στρατηγό ή ένα Μακεδόνα βασιλιά. Έπρεπε να τους κυβερνήσει με τις δικές τους συνήθειες. Το καλύτερο μέσο για τη διάδοση του Ελληνισμού ήταν ν' αρχίσει να δέχεται με συμπάθεια τις προκαταλήψεις τους.

Bury J.B. & Meiggs R., *Ιστορία της αρχαίας Ελλάδας*, τ. Β', Καρδαμίτσα, Αθήνα 1998, σ. 746.

¹ Βήσσοις: Πέρσης σατράπης που συνωμότησε εναντίον του Δαρείου Γ', συνελήφθη από τον Μ. Αλέξανδρο, καταδικάστηκε και εκτελέστηκε στα Εκβάτανα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες, μέσα από την κριτική ανάγνωση του παραθέματος και συγκεκριμένα από το απόσπασμα:

- «Μετά τους Περσικούς πολέμους... το πανάρχαιο θρησκευτικό κέντρο των Ιώνων».

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Η συμμαχία της Δήλου- Αθηναϊκή ηγεμονία] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Η Αθήνα, μετά την απόκρουση του περσικού κινδύνου... και τις ίδιες υποχρεώσεις.[...]»

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να καταδεικνύει ότι η Α΄ Αθηναϊκή συμμαχία έγινε με την πρωτοβουλία της Αθήνας, η οποία τέθηκε επικεφαλής της συμμαχίας, έδρα της οποίας επιλέχτηκε να είναι η Δήλος (πρβλ. Χάρτης).

Στο πλαίσιο της τεκμηρίωσης της απάντησής τους, οι μαθητές/-τριες αναμένεται να σχολιάσουν κριτικά τη σημασία που είχε για τους Αθηναίους η επιλογή της Δήλου ως έδρας της συμμαχίας. Για την τεκμηρίωση της απάντησής τους καλούνται να αξιοποιήσουν τον Χάρτη και τις κατάλληλες πληροφορίες του παραθέματος σε συνδυασμό με την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου:

-Η Δήλος επιλέχτηκε ως έδρα της συμμαχίας γιατί ήταν «το πανάρχαιο θρησκευτικό κέντρο των Ιώνων» → επιδίωξη (των Αθηναίων) για προβολή του ιωνικού χαρακτήρα της συμμαχίας.

-Βρίσκεται σε κεντρικό σημείο του ευρύτερου ελλαδικού χώρου (στο κέντρο του Αιγαίου) και συγχρόνως αποτελεί πανελλήνιο ιερό κοινής αποδοχής → προσπάθεια να αποδοθεί πανελλήνιος χαρακτήρας στη συμμαχία → ενίσχυση της αρχής της ισοτιμίας μεταξύ των συμμάχων, δεδομένου ότι «τα μέλη που την αποτέλεσαν είχαν, τουλάχιστον στην αρχή, τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις».

3.β. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες, μέσα από την κριτική ανάγνωση του παραθέματος και συγκεκριμένα από τα αποσπάσματα:

- «[...]αποφάσισε την οργάνωσή της, ενώ παράλληλα αναγνώρισε την ηγετική θέση της Αθήνας».
- «[...]συμφωνήθηκε «να έχουν όλα τα μέλη της συμμαχίας τους ίδιους εχθρούς και φίλους».
- «Σκοπός της (Αθηναϊκής) συμμαχίας ορίστηκε πως θα ήταν να πάρουν «εκδίκηση οι Έλληνες, για όσα έπαθαν από τους βαρβάρους, λεηλατώντας τη χώρα του Πέρση βασιλέως».

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Η συμμαχία της Δήλου- Αθηναϊκή ηγεμονία] και από τα αποσπάσματα:

- «[...]Τα μέλη που την αποτελούσαν... σε πλοία ή χρήματα[...]».
- «[...]Τη συμμαχία οι Αθηναίοι τη χρησιμοποίησαν ... Ο πόλεμος εναντίον των Περσών συνεχίστηκε[...]».

Συμπληρωματικά, μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από τον Χάρτη.

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγών (κειμένου και χάρτη) και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να παρουσιάζει τις αποφάσεις της συμμαχίας αναφορικά με: τον καθορισμό των σκοπών της συμμαχίας, την οργάνωσή της (π.χ. ως προς τον καθορισμό του φόρου που θα συνεισέφεραν τα μέλη της), την αναγνώριση του ηγετικού ρόλου της Αθήνας και τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ όλων των μελών-συμμάχων να έχουν τους ίδιους εχθρούς και φίλους. Το τελευταίο βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τον προσδιορισμό του σκοπού της συμμαχίας για συνέχεια του πολέμου εναντίον των Περσών, ο οποίος πλέον λαμβάνει επιθετικό χαρακτήρα.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Το παρακάτω παράθεμα αναφέρεται στις εξελίξεις που ακολούθησαν μετά το τέλος των Περσικών πολέμων και συγκεκριμένα στην ίδρυση της Α΄ Αθηναϊκής συμμαχίας (478/7 π.Χ.). Λαμβάνοντας υπόψη το συγκεκριμένο ιστορικό πλαίσιο και αντλώντας πληροφορίες από το κείμενο και τον χάρτη που σας δίνεται, να απαντήσετε τεκμηριωμένα στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Ποια πόλη τέθηκε επικεφαλής της συμμαχίας («ξυνόδου») που συγκροτήθηκε μετά τους Περσικούς Πολέμους και ποια περιοχή επιλέχτηκε ως έδρα της συμμαχίας; Να σχολιάσετε κριτικά τη σημασία που είχε, για την ηγετίδα δύναμη, η συγκεκριμένη επιλογή.

(μονάδες 13)

β. Τι αποφασίστηκε στο πλαίσιο της συμμαχίας αυτής και ποιος ορίστηκε ως ο σκοπός της ίδρυσης της;

(μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Μετά τους Περσικούς πολέμους [...] δημιουργήθηκαν θαυμάσιες προϋποθέσεις για την ίδρυση μιας νέας συμμαχίας, ανεξάρτητης, που επικεφαλής της θα ήταν η Αθήνα. Ήδη, είχε αποφασισθεί Αθηναίοι και Ίωνες σύμμαχοι να στείλουν τους αντιπροσώπους τους για τον καθορισμό των προκαταρκτικών διαδικασιών στη Δήλο, το πανάρχαιο θρησκευτικό κέντρο των Ιώνων. Η «ξύνοδος» εκείνη όρισε τους σκοπούς της Αθηναϊκής συμμαχίας και αποφάσισε την οργάνωσή της, ενώ παράλληλα αναγνώρισε την ηγετική θέση της Αθήνας. [...] Σκοπός της (Αθηναϊκής) συμμαχίας ορίστηκε πως θα ήταν να πάρουν «εκδίκηση οι Έλληνες, για όσα έπαθαν από τους βαρβάρους, λεηλατώντας τη χώρα του Πέρση βασιλέως» (ο Θουκυδίδης αυτό το χαρακτηρίζει ως πρόσχημα). Ύστερα, συμφωνήθηκε «να έχουν όλα τα μέλη της συμμαχίας τους ίδιους εχθρούς και φίλους» και έδωσαν τον απαραίτητο όρκο.

Καλογεροπούλου Α., «Η Πεντηκονταετία 479-431 π.Χ.», στο *ΙΕΕ*, τ. Γ1, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1972, σσ. 20-21 (διασκευή).

ΕΙΚΟΝΑ-ΧΑΡΤΗΣ

Χάρτης της αθηναϊκής συμμαχίας

- Επικράτεια των Αθηνών.
- Μέλη της συμμαχίας που κατέβαλλαν φόρο.
- Μέλη της συμμαχίας που παρείχαν πλοία.
- Επικράτεια Σπάρτης.
- Σύμμαχοι των Σπαρτιατών.
- Ουδέτερες περιοχές.
- Σφαίρα επιρροής των Αθηναίων.
- Σφαίρα επιρροής των Σπαρτιατών.

Τα γράμματα της ελληνικής αλφαβήτου δείχνουν τις πέντε φορολογικές περιφέρειες.

Πηγή: *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμος Γ1, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1972, σσ. 104-105. Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (<http://www.ime.gr/chronos/05/gr/politics/windows/ph12.html>)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Για την απάντηση στο πρώτο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της πηγής, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «Στο οικονομικό πεδίο ο Αλέξανδρος αφαίρεσε από τη δικαιοδοσία των σατραπών ... δημιούργησε με τη συνένωση περισσότερων σατραπειών περισσότερες φορολογικές περιφέρειες[...]».

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480 π.Χ.-323π.Χ.)] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Στον οικονομικό τομέα προώθησε... περισσότερες από μια σατραπείες.[...]»

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να εξηγεί με ποιο τρόπο ο Μ. Αλέξανδρος οργάνωσε τη φορολογική διοίκηση, αλλά και τις βαθύτερες αιτίες αυτών των επιλογών.

3.β. Για την απάντηση στο δεύτερο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «[...]και μετατρέποντας σε νομίσματα τα εκατομμύρια θησαυρούς... μεγαλύτερη ανάπτυξη της νομισματικής οικονομίας στην Ανατολή.»
- «Πριν, στην Περσική αυτοκρατορία το δικαίωμα κοπής αργυρών μόνο νομισμάτων... ώστε τα νομίσματα του Αλεξάνδρου να γίνουν το κύριο μέσο συναλλαγής σε όλο τον μεσογειακό κόσμο.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480 π.Χ. - 323 π.Χ.)] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Οι θησαυροί που συγκεντρώνονταν ... στην απέραντη αυτοκρατορία[...]

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να εξηγεί ποια ήταν τα χαρακτηριστικά της νομισματικής πολιτικής του Μ. Αλεξάνδρου αλλά και τις συνέπειες αυτής της πολιτικής.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις πληροφορίες από το κείμενο που σας δίνεται, να αναφερθείτε:

α. στον τρόπο με τον οποίο οργάνωσε τη φορολογική διοίκηση της αυτοκρατορίας ο Μ. Αλέξανδρος (μονάδες 15)

β. στις συνέπειες αυτής της οικονομικής πολιτικής στο νομισματικό σύστημα. (μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο οικονομικό πεδίο ο Αλέξανδρος αφαίρεσε από τη δικαιοδοσία των σατραπών τη διαχείριση του οικονομικού τομέα και δημιούργησε με τη συνένωση περισσότερων σατραπειών περισσότερες φορολογικές περιφέρειες, θέτοντας βασικά τέρμα στο σύστημα αποθησαυρίσεως των Περσών βασιλέων και μετατρέποντας σε νομίσματα τα εκατομμύρια θησαυρούς που βρήκε στις πόλεις-έδρες των Περσών βασιλέων. Τα νομίσματα αυτά έφερε στην κυκλοφορία, κάνοντας έτσι την αρχή για τη μεγαλύτερη ανάπτυξη της νομισματικής οικονομίας στην Ανατολή. Πριν, στην Περσική αυτοκρατορία το δικαίωμα κοπής αργυρών μόνο νομισμάτων είχαν οι διάφοροι σατράπες, ενώ εκείνος δημιούργησε ενιαίο αυτοκρατορικό νομισματικό σύστημα καθορίζοντας ως αποκλειστικό βασιλικό δικαίωμα, εκτός από την κοπή χρυσών, και την κοπή αργυρών νομισμάτων [...] Την κοπή πραγματοποίησε κατά τέτοιο τρόπο, ώστε τα νομίσματα του Αλεξάνδρου να γίνουν το κύριο μέσο συναλλαγής σε όλο τον μεσογειακό κόσμο.

Wilcken, U., *Αρχαία ελληνική ιστορία*, μτφρ. Ι. Τουλουμάκος, Παπαζήση, Αθήνα 1976, σ. 339.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Για την απάντηση στο πρώτο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση του ιστορικού χάρτη να αναφερθούν:

- Στην πολυδιάσπαση των Ελλήνων σε τέσσερις βασικούς πολιτικούς άξονες - συμμαχίες (σύμμαχοι Θηβαίων, σύμμαχοι Αθηναίων, σύμμαχοι Λακεδαιμονίων και ανεξάρτητα κράτη, κυρίως φυλετικά βασίλεια).
- Στην αποδυνάμωση της ισχύος των Αθηναίων και των Σπαρτιατών.
- Στην παρουσία του περσικού κινδύνου, ιδίως στην περιοχή της Μ. Ασίας.

Παράλληλα, μέσα από την κριτική ανάγνωση του παραθέματος, οι μαθητές/-τριες αναμένεται να αξιοποιήσουν το παρακάτω απόσπασμα:

- «Εξάλλου και η Θήβα, παρά τη δυναμικότητα του Επαμεινώνδα και του Πελοπίδα, στους οποίους χρωστούσε την ισχύ της, δεν ήταν παρά ένα πιόνι στο παιχνίδι της περσικής πολιτικής, ακριβώς όπως και η Σπάρτη στα χρόνια μετά τη βασιλεία ειρήνη.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Η κρίση της πόλης- κράτους] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από τα αποσπάσματα:

- «[...]Τον 4^ο αι. π.Χ. ... των ελληνικών δυνάμεων.[...]»
- «[...]Οι πόλεμοι μεταξύ ... ελληνικών πόλεων-κρατών.[...]»

3.β. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση του ιστορικού χάρτη να αναφερθούν:

- Στη δυναμική που φαίνεται να αποκτά, κατά τον 4^ο αι. π.Χ., η Θηβαϊκή ηγεμονία κυρίως στον ηπειρωτικό κορμό της Ελλάδας, σε σχέση με τις παραδοσιακές δυνάμεις, Αθήνα και Σπάρτη.
- Στην παρουσία της Θηβαϊκής ηγεμονίας ακόμα και σε περιοχές που γειτνιάζουν γεωγραφικά με τις παραδοσιακές δυνάμεις, Αθήνα και Σπάρτη.

Παράλληλα, μέσα από την κριτική ανάγνωση του παραθέματος, οι μαθητές/-τριες αναμένεται να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «Χαρακτηριστικό στοιχείο της ελληνικής ιστορίας... να καταφέρουν στη Σπάρτη το θανάσιμο πλήγμα.»
- «Η Σπάρτη... βρισκόταν τώρα πια αναγκασμένη να περιορισθεί στην άμυνα.»

- «[...]η Θήβα, παρά τη δυναμικότητα του Επαμεινώνδα και του Πελοπίδα, στους οποίους χρωστούσε την ισχύ της.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Η κρίση της πόλης- κράτους] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Την ηγεμονία μετά ... της Θηβαϊκής ηγεμονίας.[...]»

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

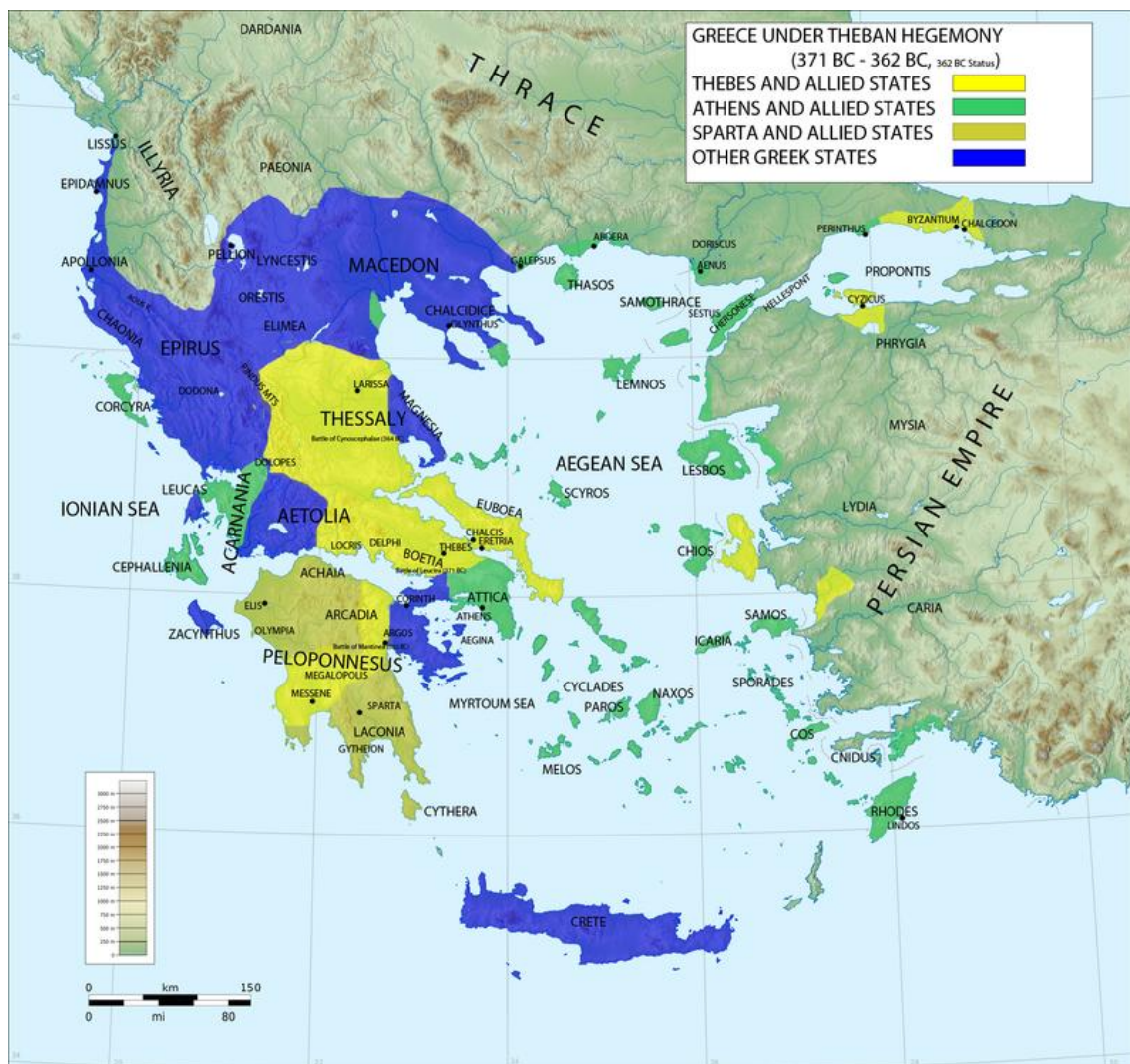
Αντλώντας πληροφορίες από τις παρακάτω ιστορικές πηγές (εικόνα-χάρτης και κείμενο) και βασιζόμενοι/-ες στις γνώσεις σας, να παρουσιάσετε:

α. την κρίση της πόλης-κράτους τον 4ο αι. π.Χ. και τον παρεμβατικό ρόλο των Περσών, όπως καταφαίνεται και από την απεικόνιση της διάσπασης των Ελλήνων. (μονάδες 13)

β. την επικράτηση της Θηβαϊκής ηγεμονίας στον ελλαδικό χώρο και την Εγγύς Ανατολή τον 4ο αι. π.Χ. (μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΕΙΚΟΝΑ-ΧΑΡΤΗΣ

Η Ελλάδα κατά την περίοδο της Θηβαϊκής Ηγεμονίας (371-362 π.Χ.)

Πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%80%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%B9%CE%BD%CF%8E%CE%BD%CE%B4%CE%B1%CF%82> (προσπέλαση 14-12-2022)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Χαρακτηριστικό στοιχείο της ελληνικής ιστορίας στην περίοδο μεταξύ των Λεύκτρων (371) και της Μαντινείας (362) είναι η προσπάθεια των Θηβαίων να επεκτείνουν την επιρροή τους και στην Πελοπόννησο, να περιορίσουν τη λακωνική πολεμική κοινότητα και να καταφέρουν στη Σπάρτη το θανάσιμο πλήγμα. Η εισβολή των βοιωτικών στρατών στην Πελοπόννησο απεικόνιζε τη βαθιά αλλαγή που είχε γίνει στα εσωτερικά πράγματα της Ελλάδας: Η Σπάρτη, η άλλοτε ηγεμονική δύναμη του Ελληνισμού, βρισκόταν τώρα πια αναγκασμένη να περιορισθεί στην άμυνα. [...] Για τη διεθνή πολιτική η πάλη αυτή ανάμεσα στη Σπάρτη και στη Θήβα δεν είχε καμιά ουσιαστική σημασία. Εξάλλου και η Θήβα, παρά τη δυναμικότητα του Επαμεινώνδα και του Πελοπίδα, στους οποίους χρωστούσε την ισχύ της, δεν ήταν παρά ένα πιόνι στο παιχνίδι της περσικής πολιτικής, ακριβώς όπως και η Σπάρτη στα χρόνια μετά τη Βασίλειο ειρήνη.

Bengtson H., *Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος* (μτφρ. Αντρέα Γαβρίλη), Μέλισσα, Αθήνα 1991, σ. 237.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Στο δοθέν κείμενο γίνεται αναφορά στις εξελίξεις που έλαβαν χώρα μετά τη μάχη της Χαιρώνειας, το 338 π.Χ.

Οι μαθητές/-τριες καλούνται με βάση το ερώτημα να αναζητήσουν στο κείμενο τις προτάσεις του Ισοκράτη προς τον Φίλιππο:

- «[...]να τερματίσει τον μανιακό ανταγωνισμό και τον επεκτατισμό που είχαν επιδείξει ως τότε οι Ελληνικές πόλεις-κράτη[...]»,
- «[...]να τις οδηγήσει σε ομόνοια[...]»,
- «[...]να κηρύξει πόλεμο ενάντια στην Περσία.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.)], Η πανελλήνια ιδέα] μπορεί να αξιοποιηθεί η αναφορά:

- «[...]Κύριος εκφραστής ... τους σύγχρονούς του πολιτικούς.[...]»

3.β. Οι μαθητές/-τριες καλούνται, μέσω του ερωτήματος, σε μια κριτική προσέγγιση της πηγής και στη διατύπωση του δικού τους ιστορικά τεκμηριωμένου λόγου. Συγκεκριμένα, αναμένεται να εντοπίσουν στο κείμενο αναφορές σχετικά με:

- Την ομοσπονδιακή ένωση των Ελλήνων, ύστερα από πρόταση του Φιλίππου Β΄.
- Το γεγονός ότι τα μέλη της καινούριας συμμαχίας των Ελλήνων παρουσιάζονταν ως «οι Έλληνες».

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.)], Ο Φίλιππος Β΄ και η ένωση των Ελλήνων] μπορούν να αξιοποιηθεί το απόσπασμα:

- «[...]Η πανελλήνια ένωση έγινε πραγματικότητα ... με ισόβιο αρχηγό το Φίλιππο Β΄.[...]»

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Ποιες και κάτω από ποια ιστορική συγκυρία ήταν οι προτάσεις του Ισοκράτη προς τον Φίλιππο Β΄; (μονάδες 12)

β. Ποια ήταν, κατά τη γνώμη σας, η ιστορική σημασία των αποφάσεων του συνεδρίου που συγκλήθηκε το 337 π.Χ στην Κόρινθο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Το επόμενο βήμα του νικητή της μάχης της Χαϊρώνειας ήταν πραγματικά απροσδόκητο. Παρουσίασε [ενν. ο Φίλιππος Β΄] στις ελληνικές πόλεις-κράτη το σχέδιο μιας ομοσπονδιακής ένωσης γι' αυτές, να το μελετήσουν κατά τη διάρκεια των χειμερινών μηνών. Ο Ισοκράτης, που εκείνη τη στιγμή ήταν ενενήντα οκτώ χρόνων, έγραψε μια επιστολή παροτρύνοντάς τον να τερματίσει τον μανιακό ανταγωνισμό και τον επεκτατισμό που είχαν επιδείξει ως τότε οι ελληνικές πόλεις-κράτη, να τις οδηγήσει σε ομόνοια και να κηρύξει πόλεμο ενάντια στην Περσία. [...] Την άνοιξη του 337 το σχέδιο που είχε υποβάλει ο Φίλιππος έγινε δεκτό από όλες τις ελληνικές πόλεις-κράτη του ηπειρωτικού ελλαδικού χώρου εκτός από τη Σπάρτη, όπως επίσης έγινε δεκτό από πολλές πόλεις-κράτη των νησιών του Αιγαίου, σε μια συνάντηση των αντιπροσώπων όλων των Ελλήνων που πραγματοποιήθηκε στην Κόρινθο. Εκεί ο ίδιος ο Φίλιππος απευθύνθηκε στο συνέδριο των αντιπροσώπων. Η ομοσπονδιακή ένωση των Ελλήνων υιοθετήθηκε. Τα μέλη της καινούριας συμμαχίας των Ελλήνων παρουσιάζονταν ως «οι Έλληνες».

Hammond, N., *Το θαύμα που δημιούργησε η Μακεδονία*, μτφρ. Φ. Κ. Βώρος, Παπαδήμα, Αθήνα 1995, σ. 178.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Στο απόσπασμα παρουσιάζεται το έργο του Φιλίππου όπως αποτιμήθηκε από τον γιο του Αλέξανδρο, ο οποίος απευθυνόμενος προς τους Μακεδόνες βετεράνους στρατιώτες προβάλλει το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του πατέρα του ως έργο εκπολιτισμού.

Οι μαθητές/-ήτριες καλούνται να τεκμηριώσουν την απάντησή τους επιλέγοντας δύο (2) από τις ακόλουθες αναφορές στο κείμενο, προβαίνοντας σε έναν σύντομο κριτικό σχολιασμό του περιεχομένου της καθεμιάς:

- «αφού σας παρέλαβε περιφερόμενους και φτωχούς, να βόσκετε λίγα πρόβατα στα βουνά [...] αντί για προβιές σας έδωσε να φοράτε χλαμύδες»: μετάβαση από τη νομαδική/ποιμενική ζωή στην αστικοποίηση.
- «σας κατέβασε από τα βουνά στις πεδιάδες[...] και σας έκανε κατοίκους πόλεων»: μετάβαση από την εποχιακή μετακίνηση στη μόνιμη εγκατάσταση σε καλλιεργήσιμα εδάφη της πεδιάδας/ από την κώμη στην πόλη (πολιτική οργάνωση).
- «και σας έκανε ικανούς να πολεμάτε τους βάρβαρους γείτονές σας, έτσι που να στηρίζετε την ασφάλειά σας όχι τόσο στην οχυρότητα των τόπων σας, αλλά στην προσωπική σας ανδρεία»: υιοθέτηση της οπλιτικής φάλαγγας/ μετάβαση από τη ληστεία για την επιβίωση στην οπλιτική μάχη, από την ανοργάνωτη αμυντική τακτική στη διαμόρφωση επιθετικής δύναμης κρούσης (μακεδονική φάλαγγα).
- «σας εφοδίασε με νόμους και ήθη χρηστά»: μετάβαση από την απουσία νόμων (αυτοδικία, αγριότητα) στην έννομη τάξη και τον πολιτισμένο βίο.

Σύνδεση με την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Ο Φίλιππος Β΄ και η ένωση των Ελλήνων] από όπου μπορούν να αξιοποιηθούν αναφορές σε σχετικές ενέργειες στις οποίες προέβη ο Φίλιππος Β΄ με τις οποίες πέτυχε την ισχυροποίηση της Μακεδονίας.

3.β Οι μαθητές/-ήτριες, αφού διαβάσουν το παράθεμα που τους δίνεται από το έργο του Αρριανού, *Αλεξάνδρου Ανάβασις*, καλούνται να εντοπίσουν και να σχολιάσουν κριτικά τις αναφορές του αρχαίου συγγραφέα στη μάχη της Χαιρώνειας και στα αποτελέσματά της:

Αναφορά στη μάχη της Χαιρώνειας γίνεται στο εξής σημείο:

- «Και τους Αθηναίους και τους Θηβαίους, που καιροφυλακτούσαν πάντα να επιτεθούν στη Μακεδονία, τους ταπείνωσε»: η σύναψη της μάχης προβάλλεται (από τον Αρριανό) ως επιβεβλημένη-δικαιολογημένη ενέργεια που Φίλιππου Β΄ που στόχευε στην προάσπιση-ισχυροποίηση της Μακεδονίας ενάντια στον συνασπισμό

εχθρικών δυνάμεων (Αθήνα-Θήβα), καθώς «καιροφυλακτούσαν πάντα να επιτεθούν».

Σύνδεση με την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Ο Φίλιππος Β΄ και η ένωση των Ελλήνων]:

- «[...]Σε μία από τις εκστρατείες του αντιμετώπισε νικηφόρα τις συνασπισμένες δυνάμεις των Θηβαίων και Αθηναίων στη Χαιρώνεια (338 π.Χ.)[...]».

Αναφορά στα αποτελέσματα της μάχης της Χαιρώνειας γίνεται στα εξής σημεία:

-«τους ταπείνωσε σε τέτοιο βαθμό, ώστε [...] να ζητούν εκείνοι από εμάς να τους παράσχουμε ασφάλεια»: η «ταπείνωση»-ήττα των συνασπισμένων δυνάμεων Αθηναίων-Θηβαίων σηματοδοτεί το τέλος της περιόδου της «ελληνικής πόλεως» και τη μετάβαση στην «ελληνιστική μοναρχία» με την ανάδειξη του Φιλίππου ως αδιαφιλονίκητου ηγέτη που «εγγυάται» την ειρήνη και την ασφάλεια για όλους τους Έλληνες. Συμπληρωματικά μπορεί να γίνει κριτικός σχολιασμός του λεξιλογίου («τους ταπείνωσε») και της χρήσης του α΄ πληθυντικού («ζητούν από εμάς να τους παράσχουμε ασφάλεια»): α) προβολή της αντίθεσης «ταπεινωτική ήττα αντιπάλων»-«θριαμβευτική νίκη Μακεδόνων» β) σαφής τοποθέτηση του συγγραφέα υπέρ της πολιτικής του Φιλίππου Β΄ σε βαθμό οικειοποίησης-ταύτισης.

-«αφού κατέβηκε στην Πελοπόννησο, διευθέτησε εκεί τα πράγματα[...] αναγορεύτηκε αρχηγός με απόλυτη εξουσία όλης της υπόλοιπης Ελλάδας για την εκστρατεία εναντίον του Πέρση βασιλιά»: αναφορά στο Συνέδριο της Κορίνθου (337π.Χ.) και στην επίσημη διακήρυξη της πολιτικής ενοποίησης των Ελλήνων υπό την αρχηγία του Φιλίππου Β΄ με στόχο την ανάληψη της επιθετικής εκστρατείας εναντίον των Περσών.

Σύνδεση με την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Ο Φίλιππος Β΄ και η ένωση των Ελλήνων] ως προς τις αναφορές:

- «[...]Απαγορεύτηκαν οι συγκρούσεις μεταξύ των ελληνικών πόλεων και η βίαιη μεταβολή των καθεστώτων τους[...]».
- «[...]Προστατεύθηκε η ελεύθερη ναυσιπλοΐα και καταδικάστηκε η πειρατεία[...]».
- «[...]Η πανελλήνια ένωση έγινε πραγματικότητα σε συνέδριο στην Κόρινθο (337π.Χ.)[...]»
- «[...]ιδρύθηκε πανελλήνια συμμαχία, αμυντική και επιθετική, με ισόβιο αρχηγό τον Φίλιππο Β΄[...]».

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Ο παρακάτω λόγος εκφωνήθηκε από τον Μ. Αλέξανδρο στους Μακεδόνες βετεράνους στρατιώτες το 323 π.Χ. Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με πληροφορίες που θα αντλήσετε από το κείμενο να αναφέρετε και να σχολιάσετε κριτικά:

α. δύο φράσεις, με τις οποίες παρουσιάζονται οι εσωτερικές μεταρρυθμίσεις του Φιλίππου ως έργο εκπολιτισμού. (μονάδες 12)

β. τα σημεία, στα οποία γίνεται αναφορά στη μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ.) και τα αποτελέσματά της. (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Φίλιππος, λοιπόν, αφού σας παρέλαβε περιφερόμενους και φτωχούς, να βόσχετε λίγα πρόβατα στα βουνά, ντυμένοι με προβιές, και να πολεμάτε για να τα εξασφαλίσετε με δυσκολία εναντίον των Ιλλυριών και των Τριβαλλών και των γειτόνων Θρακών, αντί για προβιές σας έδωσε να φοράτε χλαμύδες, και σας κατέβασε από τα βουνά στις πεδιάδες, και σας έκανε ικανούς να πολεμάτε τους βάρβαρους γείτονές σας, έτσι που να στηρίζετε την ασφάλειά σας όχι τόσο στην οχυρότητα των τόπων σας, αλλά στην προσωπική σας ανδρεία. Και σας έκανε κατοίκους πόλεων, και σας εφοδίασε με νόμους και ήθη χρηστά. [...] Και τους Αθηναίους και τους Θηβαίους, που καιροφυλακτούσαν πάντα να επιτεθούν στη Μακεδονία, τους ταπείνωσε σε τέτοιο βαθμό, ώστε, αντί να καταβάλλετε εσείς φόρους στους Αθηναίους και να είστε υπήκοοι των Θηβαίων, να ζητούν εκείνοι από εμάς να τους παράσχουμε ασφάλεια. Κι αφού κατέβηκε στην Πελοπόννησο, διευθέτησε εκεί τα πράγματα. Κι όταν αναγορεύτηκε αρχηγός με απόλυτη εξουσία όλης της υπόλοιπης Ελλάδας για την εκστρατεία εναντίον του Πέρση βασιλιά, απέδωσε αυτή τη δόξα όχι στον εαυτό του αλλά στο κοινό των Μακεδόνων.

Αρριανός, *Αλεξάνδρου Ανάβασις*, 7.9

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Οι μαθητές/-τριες, βασιζόμενοι/-ες στις πληροφορίες που αντλούν από το παράθεμα, αναμένεται να αναφερθούν στις αποφάσεις του συνεδρίου της Κορίνθου (337 π.Χ.) ανάμεσα στον Φίλιππο Β΄ και στις ελληνικές πόλεις, αξιοποιώντας τις εξής αναφορές:

- «είχε στην πραγματικότητα δημιουργηθεί μία στρατιωτική ένωση που ήταν σε θέση να εγγυηθεί την ειρήνη σε όλον τον Ελληνισμό της ηπειρωτικής και νησιωτικής ελληνικής γης»
- «να ελευθερώσει τις ελληνικές πόλεις-κράτη στη Μικρά Ασία»
- «να εξασφαλίσει την έξοδο του πλεονάζοντος ελληνικού πληθυσμού προς την Ασία»

Τα παραπάνω συνδέονται με την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Ο Φίλιππος Β΄ και η ένωση των Ελλήνων] και συγκεκριμένα με τις εξής αναφορές:

- «[...]Η πανελλήνια ένωση έγινε πραγματικότητα σε συνέδριο στην Κόρινθο το 337 π.Χ.[...]»
- «[...]απαγορεύτηκαν οι συγκρούσεις μεταξύ των ελληνικών πόλεων και η βίαιη μεταβολή των καθεστώτων τους[...]»
- «[...]προστατεύθηκε η ελεύθερη ναυσιπλοΐα και καταδικάστηκε η πειρατεία[...]»

3.β. Οι μαθητές/-τριες αναμένεται να προβούν σε μια κριτική ανάγνωση της πηγής, βάσει του ερωτήματος, προκειμένου να εντοπίσουν και να σχολιάσουν τη σημασία του περιγραφόμενου ιστορικού γεγονότος (Συνέδριο της Κορίνθου υπό τον Φίλιππο) για τον ελληνισμό, αξιοποιώντας τις εξής αναφορές:

- «Συνασπισμοί ανάμεσα σε μερικές πόλεις-κράτη για στρατιωτικούς σκοπούς είχαν κατά καιρούς σχηματιστεί και την έννοια της γενικής ειρήνης ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις-κράτη»: συνασπισμοί πραγματοποιούνταν σε επίπεδο πόλεων-κρατών
- «[Την ειρήνη αυτή] την είχαν εκμεταλλευτεί κατά καιρούς η Σπάρτη και η Θήβα, προκειμένου να προωθήσουν τη δική τους ηγεμονία και μάλιστα με περσική οικονομική βοήθεια»: κομβικός ρόλος των δύο πόλεων (Σπάρτης και Θήβας) που διαδοχικά διεκδίκησαν την ηγεμονία της Ελλάδας και ανάδειξη του παρεμβατικού ρόλου ξένης δύναμης (Περσίας).

Αντίθετα, σύμφωνα με όσα αποφασίζονται στο Συνέδριο της Κορίνθου το 337 π.χ.:

- δημιουργήθηκε «μία στρατιωτική ένωση που ήταν σε θέση να εγγυηθεί την ειρήνη σε όλον τον Ελληνισμό της ηπειρωτικής και νησιωτικής ελληνικής γης»: η ειρήνη αφορούσε το σύνολο των Ελλήνων- πανελλήνιος χαρακτήρας.
- «ήταν επίσης σε θέση ο συνασπισμός αυτός να ελευθερώσει τις ελληνικές πόλεις-κράτη στη Μικρά Ασία και να εξασφαλίσει την έξοδο του πλεονάζοντος ελληνικού πληθυσμού προς την Ασία, γιατί ο πληθυσμός αυτός με την παρουσία του στον ελληνικό χώρο συνέβαλλε στην ένταση των εσωτερικών ταραχών στις ελληνικές πόλεις-κράτη.»: εξασφάλιση της ελευθερίας των πόλεων της Μ. Ασίας και εκτόνωση των ταραχών που σημειώνονταν εντός των ελληνικών πόλεων από την παρουσία του πλεονάζοντος πληθυσμού.

Μέσα από τη συγκριτική θεώρηση των παραπάνω δεδομένων, οι μαθητές/-ήτριες αναμένεται να αναδείξουν τη σημασία του Συνεδρίου της Κορίνθου το 337 π.Χ. στη βάση της διαπίστωσης ότι αποτέλεσμα του γεγονότος αυτού ήταν η πολιτική ενοποίηση όλων των Ελλήνων υπό τον Φίλιππο Β΄ και η αποσόβηση του παρεμβατικού ρόλου και της ανάμειξης της Περσίας στα εσωτερικά των ελληνικών πόλεων.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Αντλώντας στοιχεία από το παρακάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις γνώσεις σας:

α. να παρουσιάσετε τις αποφάσεις του συνεδρίου της Κορίνθου (337 π.Χ.) ανάμεσα στον Φίλιππο Β΄ και στις ελληνικές πόλεις (μονάδες 15)

β. να εξηγήσετε τη σημασία των αποφάσεων του συνεδρίου αυτού για τον ελληνισμό.

(μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Συνασπισμοί ανάμεσα σε μερικές πόλεις-κράτη για στρατιωτικούς σκοπούς είχαν κατά καιρούς σχηματιστεί και την έννοια της γενικής ειρήνης ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις-κράτη την είχαν εκμεταλλευτεί κατά καιρούς η Σπάρτη και η Θήβα, προκειμένου να προωθήσουν τη δική τους ηγεμονία και μάλιστα με περσική οικονομική βοήθεια. Αλλά (...) όταν το Συνέδριο των Ελλήνων, το Κοινό των Ελλήνων, προχώρησε σε συμμαχία με τους Μακεδόνες (τους Έλληνες του βορρά) και έδωσε στον Φίλιππο την αρχηγία των δυνάμεων του Κοινού των Ελλήνων για την ετοιμαζόμενη εκστρατεία, είχε στην πραγματικότητα δημιουργηθεί μία στρατιωτική ένωση που ήταν σε θέση να εγγυηθεί την ειρήνη σε όλον τον Ελληνισμό της ηπειρωτικής και νησιωτικής ελληνικής γης· ήταν επίσης σε θέση ο συνασπισμός αυτός να ελευθερώσει τις ελληνικές πόλεις-κράτη στη Μικρά Ασία και να εξασφαλίσει την έξοδο του πλεονάζοντος ελληνικού πληθυσμού προς την Ασία, γιατί ο πληθυσμός αυτός με την παρουσία του στον ελληνικό χώρο συνέβαλλε στην ένταση των εσωτερικών ταραχών στις ελληνικές πόλεις-κράτη.

Hammond, N., *Το θαύμα που δημιούργησε η Μακεδονία*, μτφρ. Φ.Κ. Βώρος, Παπαδήμα, Αθήνα, σ. 181.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Από το **ΚΕΙΜΕΝΟ Α**, οι μαθητές/-ήτριες αναμένεται να αναφερθούν στις εξής πληροφορίες:

- στη μετριοπάθεια και την ισχυρή διάνοια του Περικλή ως ηγέτη
- στο ότι ήταν αδιάφθορος και είχε ηγετικές ικανότητες
- δεν κολάκευε τον λαό και παρουσίαζε την κατάσταση στις πραγματικές της διαστάσεις.

Τα παραπάνω συνδέονται με την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Η εποχή του Περικλή], από όπου μπορούν να αξιοποιηθούν αναφορές σχετικά με την προσωπικότητα του Περικλή ως χαρισματικού ηγέτη, καθώς:

- σφράγισε την εποχή του, ώστε αυτή να χαρακτηριστεί «χρυσός αιώνας του Περικλή»
- επιβαλλόταν στο πλήθος χωρίς να περιορίζει τις ελευθερίες του
- είχε την οξυδέρκεια να εκμεταλλευτεί τις προϋποθέσεις που υπήρχαν για να επιτύχει η Αθήνα μεγάλη ακμή.

3.β. Από το **ΚΕΙΜΕΝΟ Β**, οι μαθητές/-ήτριες αναμένεται να αναφερθούν στις εξής πληροφορίες:

- στη νομοθεσία που ενίσχυσε τις εξουσίες της Εκκλησίας του Δήμου και των λαϊκών δικαστηρίων
- στη θέσπιση των κληρωτών αρχόντων, τη σύντομη διάρκεια της εξουσίας
- στη θέσπιση της χρηματικής αποζημίωσης για τους δικαστές, τα μέλη της Βουλής των Πεντακοσίων, τους άρχοντες και όσους υπηρετούσαν στο στρατό και στο ναυτικό.

Τα παραπάνω συνδέονται με την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Η εποχή του Περικλή] και συγκεκριμένα ως προς τις πληροφορίες που παρέχονται για:

- την καθιέρωση χρηματικής αποζημίωσης για τους κληρωτούς άρχοντες, τους βουλευτές και τους λαϊκούς δικαστές
- τους στόχους της ενέργειας αυτής και
- τα θεωρικά.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Αντλώντας πληροφορίες από τα παρακάτω κείμενα και βασιζόμενοι/-ες στις γνώσεις σας:

α. να αναφερθείτε στην προσωπικότητα του Περικλή (μονάδες 10)

β. να παρουσιάσετε τις παρεμβάσεις του στην κατεύθυνση της ενίσχυσης του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Αθήνα. (μονάδες 15)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Όσον καιρό κυβερνούσε αυτός [ο Περικλής] στην πολιτεία και ήταν ειρήνη, την οδηγούσε με μετριοπάθεια και τη διαφέντευε με ασφάλεια· και δυνάμωσε η πολιτεία με την αρχηγία του περισσότερο παρά ποτέ. [...] Η αιτία ήταν πως εκείνος, επειδή είχε μεγάλη επιρροή από το αξίωμά του και την ισχυρή του διάνοια, και ήταν φως φανερό σε όλους πως δεν μπορούσε να διαφθαρεί με χρήματα, συγκρατούσε το πλήθος χωρίς να τους αφαιρέσει την ελευθερία τους, και δεν άφηνε να τον παρασύρουν αυτοί, παρά τους οδηγούσε ο ίδιος, επειδή δεν κέρδιζε τη δύναμή του με άπρεπα μέσα και με ρητορεία που κολάκευε τις ορμές τους, αλλά μπορούσε, από τη μεγάλη εκτίμηση που του είχαν να τους εναντιωθεί και να προκαλέσει και την οργή τους ακόμα.

Θουκυδίδης, *Ιστορίαι*, 2.65.5-10, μτφ. Έλλη Λαμπρίδου. Στο https://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?m=1&t=186

(ανάκτηση: 02/01/2023)

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Υπό την καθοδήγηση του Περικλή η Εκκλησία του Δήμου ψήφισε μια σειρά από νόμους, οι οποίοι αποτελούσαν ένα μεγάλο βήμα προς την καθιέρωση του πιο δημοκρατικού πολιτεύματος που υπήρξε ποτέ. Οι νόμοι αυτοί [...] προέβλεπαν ότι η επιλογή για τα περισσότερα δημόσια αξιώματα θα γινόταν με κλήρωση. [...] Όλοι οι δημόσιοι αξιωματούχοι θα είχαν σύντομη θητεία και θα υποβάλλονταν σε αυστηρό έλεγχο. [...] Το δημοκρατικό ιδεώδες απαιτούσε τη συμμετοχή της πλειοψηφίας των πολιτών στη λήψη αποφάσεων, αλλά οι φτωχοί δεν ήταν σε θέση να συμμετάσχουν αν δεν αμείβονταν. Για να αντιμετωπίσει αυτό το πρόβλημα, ο Περικλής εισήγαγε έναν νόμο ο οποίος ενέκρινε αυτές τις αμοιβές [...] στους

δικαστές στα μέλη της Βουλής των Πεντακοσίων, στους άρχοντες, σε όλα τα κληρωτά αξιώματα και σε όσους υπηρετούσαν στο πεζικό και στο ναυτικό.

Κέϊγκαν, Ντ., *Περικλής ο Αθηναίος και η γέννηση της δημοκρατίας*, μτφ. Όλγα Παπακώστα, Ωκεανίδα, Αθήνα 2005, σσ. 101-103.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Οι μαθητές/-ήτριες καλούνται να αξιοποιήσουν πληροφορίες του κειμένου από το απόσπασμα «Ο Φίλιππος στάθηκε ... αναπάντεχη εύνοια» εστιάζοντας στα εξής σημεία:

- στάση του Φιλίππου απέναντι στη Θήβα
- εγκατάσταση φρουρών στη Χαλκίδα και την Κόρινθο
- ευνοϊκή αντιμετώπιση της Αθήνας

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Ο Φίλιππος Β΄ και η ένωση των Ελλήνων] μπορεί να γίνει σύνδεση με την εξής αναφορά:

- «[...]Ακολούθησε επεκτατική πολιτική... εναντίον των Περσών.[...]»

3.β. Οι μαθητές/-ήτριες αναμένεται να αναφερθούν στο Συνέδριο της Κορίνθου (337 π.Χ.) ως συνέπεια της πολιτικής του Φιλίππου Β΄ και στη σημασία του για τον ελληνισμό. Για την απάντησή τους καλούνται να αξιοποιήσουν πληροφορίες του κειμένου από το απόσπασμα «Με πρόσκλησή του ... να διατηρήσουν την ειρήνη.» εστιάζοντας στα εξής σημεία:

- Πολιτικό γεγονός-αποτέλεσμα της πολιτικής του Φιλίππου Β΄ υπήρξε η σύγκληση του Συνεδρίου στην Κόρινθο (με πρωτοβουλία του Φιλίππου Β΄) και συμμετοχή, μέσω αντιπροσώπων, των πόλεων-κρατών της κεντρικής και νότιας Ελλάδας.

Το γεγονός αυτό είχε μεγάλη σημασία για τον ελληνισμό γιατί:

- «συμφωνήθηκε ότι τα κράτη θα είναι ανεξάρτητα και αυτοκυβέρνητα»
- «απαγορεύτηκαν οι παράνομες εκτελέσεις ή εξορίες»
- «τα πλοία όλων των κρατών θα μπορούσαν να πλέουν ελεύθερα στις θάλασσες»
- «όλα τα κράτη έπρεπε να διατηρήσουν την ειρήνη»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Ο Φίλιππος Β΄ και η ένωση των Ελλήνων] μπορεί να γίνει σύνδεση με την εξής αναφορά:

- «[...]Η πανελλήνια ένωση... με ισόβιο αρχηγό τον Φίλιππο Β΄.[...]»

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Λαμβάνοντας υπόψη τις πληροφορίες από το παρακάτω κείμενο και αξιοποιώντας τις ιστορικές γνώσεις σας:

α. να παρουσιάσετε και να εξηγήσετε την εξωτερική πολιτική του Φιλίππου Β΄.

(μονάδες 12)

β. Ποιο πολιτικό γεγονός ήταν το αποτέλεσμα της πολιτικής που εκείνος ακολούθησε και ποια η σημασία του για τον ελληνισμό;

(μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Φίλιππος στάθηκε πολύ αυστηρός απέναντι στη Θήβα που λιποτάκτησε απ' αυτόν την τελευταία στιγμή. Η Θήβα έχασε την ηγεμονία της στη Βοιωτία· όσοι απ' τους αρχηγούς της επανάστασης δεν είχαν καταφέρει να ξεφύγουν, θανατώθηκαν· και μια μακεδονική φρουρά τοποθετήθηκε στην Καδμεία. Ο Φίλιππος επίσης θεώρησε σκόπιμο να τοποθετήσει φρουρά στη Χαλκίδα και στην Κόρινθο. Η Αθήνα, από την άλλη μεριά, που του είχε αντιταχθεί με τη μεγαλύτερη συνέπεια, δέχτηκε αναπάντεχη εύνοια. [...] Με πρόσκλησή του τα διάφορα κράτη της κεντρικής και νότιας Ελλάδας έστειλαν αντιπροσώπους σε ένα συνέδριο στην Κόρινθο. Συμφωνήθηκε ότι τα κράτη θα είναι ανεξάρτητα και αυτοκυβέρνητα, απαγορεύτηκαν οι παράνομες εκτελέσεις ή εξορίες, κανένα κράτος δεν έπρεπε να δίνει καταφύγιο σε εξόριστους αγωνιστές και τα πλοία όλων των κρατών θα μπορούσαν να πλέουν ελεύθερα στις θάλασσες· με λίγα λόγια όλα τα κράτη έπρεπε να διατηρήσουν την ειρήνη.

Botsford & Robinson, *Αρχαία Ελληνική Ιστορία*, μτφρ. Σ.Ι.Τσιτσώνη, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1985, σσ. 350-351.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Στο δοθέν κείμενο γίνεται αναφορά στην επεκτατική εξωτερική πολιτική του Φιλίππου Β΄. Οι μαθητές/-τριες καλούνται, με βάση το ερώτημα, να αναζητήσουν τους στόχους των πρώτων εκστρατειών του Φιλίππου Β΄, αξιοποιώντας τις κατάλληλες πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «Τις πρώτες εκστρατείες του εναντίον των Θρακών και των Ιλλυριών... των κατακτήσεών τους».

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Ο Φίλιππος Β΄ και η ένωση των Ελλήνων] μπορεί να αξιοποιηθεί η αναφορά:

- «[...]Ακολούθησε επεκτατική... αρχηγία του.[...]»

3.β. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/τριες αναμένεται να εντοπίσουν στο κείμενο τις αναφορές σχετικά με:

- το πεζικό
- το Εταιρικό Ιππικό
- τη σάρισα
- τα σώματα ελαφρού ιππικού

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Ο Φίλιππος Β΄ και η ένωση των Ελλήνων] μπορεί να αξιοποιηθεί το απόσπασμα:

- «[...]Οργάνωσε ισχυρό στρατό ... πελταστών.[...]»

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα:

α. Ποιοι ήταν οι στόχοι της εξωτερικής πολιτικής του Φίλιππου Β΄; (μονάδες 12)

β. Πώς οργάνωσε τον μακεδονικό στρατό ο Φίλιππος Β΄; (μονάδες 13)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τις πρώτες εκστρατείες του εναντίον των Θρακών και των Ιλλυριών ο Φίλιππος τις είχε επιχειρήσει για δύο λόγους: για ν' αποθαρρύνει τους λαούς αυτούς να κάνουν επιδρομές εναντίον της Μακεδονίας και, δεύτερο, για να τους απωθήσει, να ξαναπάρει τα ωφέληματα των κατακτήσεών τους. [...] Ως το 356 π.Χ. ο Φίλιππος είχε επεκτείνει τη χρήση ενός μακρού όπλου από το πεζικό στο Εταιρικό Ιππικό. Αυτό που τότε λεγόταν *σάρισα*, και που εμείς μπορούμε να το ονομάσουμε λόγχη, είχε μήκος 9 πόδια, με μία λεπίδα κοφτερή στο κάθε άκρο (η βαρύτερη μεταλλική λεπίδα ήταν προς τα πίσω)¹ και περίπου 5 πόδια¹ από αυτό το συνολικό μήκος εκτείνονταν προς τα εμπρός του σαρισοφόρου, ο οποίος κρατούσε το όπλο αυτό με το ένα του χέρι σε θέση ισορροπίας [...]. Ο Φίλιππος συγκρότησε επίσης σώματα ελαφρού ιππικού, που οι «πρόδρομοί» τους ήταν οπλισμένοι και αυτοί με *σάρισα*.

Hammond, N., *Το θαύμα που δημιούργησε η Μακεδονία*, μτφρ. Φ. Κ. Βώρος, Παπαδήμα, Αθήνα 1995, σσ. 156, 157.

¹ Μονάδα μήκους.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Για την απάντηση στο πρώτο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής, να αξιοποιήσουν τις εξής πληροφορίες:

- «Η οικονομία της Περσικής Αυτοκρατορίας βασιζόταν στο ότι οι χωρικοί και οι δουλοπάροικοι στη γη του βασιλιά -οι βασιλικοί λαοί- πλήρωναν φόρους (θεωρητικά) στο βασιλιά σε μετρητά ή σε είδος. Πιθανόν, όμως, οι μεγάλοι γαιοκτήμονες να συνέλεγαν οι ίδιοι τους φόρους από τα κτήματά τους και να πλήρωναν στους σατράπες ένα καθορισμένο ποσό, από το οποίο οι σατράπες αφαιρούσαν το κόστος διοίκησης και απέδιδαν το υπόλοιπο στο βασιλιά.»
- «Ο Αλέξανδρος τα άλλαξε όλα.»
- «Οι οικονομικοί επόπτες του όφειλαν να συλλέγουν τους φόρους απευθείας από τους χωρικούς και να τους αποδίδουν στο Θησαυροφυλάκιο με βάση υπολογισμούς που παρέμεναν αναλλοίωτοι και βασίζονταν στο παλαιό παραδοσιακό σύστημα.»
- «Οι ελληνικές πόλεις όφειλαν, επίσης, να πληρώνουν φόρους στον βασιλιά.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Το έργο του Μ. Αλεξάνδρου] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]Στον οικονομικό τομέα ... στην απέραντη αυτοκρατορία.[...]»

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να καταδεικνύει τα χαρακτηριστικά και το περιεχόμενο της οικονομικής πολιτικής του Μ. Αλεξάνδρου.

3.β. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής, να αξιοποιήσουν τις εξής πληροφορίες:

- «Ο Αλέξανδρος είχε καθυποτάξει τους Πέρσες... κάτι παρόμοιο έως τότε.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κλασική εποχή (480-323 π.Χ.), Το έργο του Μ. Αλεξάνδρου] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από τα αποσπάσματα:

- «[...]Σε ό, τι αφορά την πολιτική του δράση... διοικητική παράδοση.[...]»
- «[...]Έτσι δημιουργήθηκε ενιαίο νομισματικό σύστημα στην απέραντη αυτοκρατορία.[...]»

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να ερμηνεύει, βάσει των ιστορικών πληροφοριών, τα βαθύτερα κίνητρα των επιλογών του το έργο του Μ. Αλεξάνδρου.

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

3^ο ΘΕΜΑ

Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις με τις απαραίτητες πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται,

α. να παρουσιάσετε την οικονομική πολιτική του Μ. Αλεξάνδρου. (μονάδες 13)

β. να αναζητήσετε τα βαθύτερα πολιτικά κίνητρα των επιλογών του. (μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η οικονομία της Περσικής Αυτοκρατορίας βασιζόταν στο ότι οι χωρικοί και οι δουλοπάροικοι στη γη του βασιλιά -οι βασιλικοί λαοί- πλήρωναν φόρους (θεωρητικά) στο βασιλιά σε μετρητά ή σε είδος. Πιθανόν, όμως, οι μεγάλοι γαιοκτήμονες να συνέλεγαν οι ίδιοι τους φόρους από τα κτήματά τους και να πλήρωναν στους σατράπες ένα καθορισμένο ποσό, από το οποίο οι σατράπες αφαιρούσαν το κόστος διοίκησης και απέδιδαν το υπόλοιπο στο βασιλιά. [...] Ο Αλέξανδρος τα άλλαξε όλα. Οι οικονομικοί επόπτες του όφειλαν να συλλέγουν τους φόρους απευθείας από τους χωρικούς και να τους αποδίδουν στο Θησαυροφυλάκιο με βάση υπολογισμούς που παρέμεναν αναλλοίωτοι και βασίζονταν στο παλαιό παραδοσιακό σύστημα. [...] Οι ελληνικές πόλεις όφειλαν, επίσης, να πληρώνουν φόρους στον βασιλιά. [...] Ο Αλέξανδρος είχε καθυποτάξει τους Πέρσες. [...] Επιθυμούσε πάντως να είναι βασιλιάς και των Μακεδόνων και των Περσών. Θα συμφιλίωνε το ελληνικό με το βαρβαρικό στοιχείο - κατά τον Ερατοσθένη, θα δημιουργούσε ένα αρμονικό σύνολο. Κανείς δεν είχε σκεφτεί κάτι παρόμοιο έως τότε.

Tarn, W.W, *Ο Αλέξανδρος πίσω από τον Μέγα*, μτφρ. Μ. Δραγούμης, Καθημερινή, Αθήνα 2014, σσ. 72-97.